

«Fristedet» Dyrskog

*

Denne artikkelen stod i avisen Rogaland 20. september 1930, og er gjengitt her. Artikkelen handler om at det kom folk til gardene Dyrskog og Lauperak som ville lage en ny sekt som skulle ha jorda i fellesskap.

Dette vart et stort debattertemne i Bjerkreim.

En av avisens medarbeidere reiste til Bjerkreim og gir nedenfor ei skildring av «fristedet» Dyrskog.

Han reiste til Dyrskog i all hast på torsdagen og skulle lage til en artikkel for lørdagsutgaven, uten å knapt vite hvor Dyrskog lå...

*

Dette blir spennende!

På Bjerkreim får eg høyre saga om, «fristedet» som Tønnes Dyrskog og predikanten Gunstead skal lage i Dyrskog og i Lauperak. Etter deres eget syn skal det verta herligdom og glede, men lensmannen og bygdafolk er ikkje blide.

Om eg tenker meg til Dyrskog? Jovisst gjør eg så. Om eg torer det? Du må være der om natta, og de har husa fulle.

— — —

Men hvor ligg Dyrskog? Eg visste det ikkje før eg kom på toget fra Stavanger, det hadde gått i all hast å komme avsted. Så hadde eg løyst bilett til Ålgård, men eg havna på Klungland, for på kartet viste det seg at det var korteste veg. Så langt den gjekk. Men når det ikkje er veg, hva skal en så gjøre?

Ordren var å forsøke å gjøre turen på en dag, og så satt eg langt på ettermiddagen og var ikkje kommet lenger enn til Bjerkreim. Det gjekk ikkje båt innover Ørsdalsvatnet før halv fem og annen måte var ikkje tenkande å reise på. Og i Dyrskog måtte eg væra om natta, det var klart. Men eg ville til Dyrskog, og eg skulle dit. Så venta eg på båten og stolte på at det var tørt høy i løa. Så fikk eg ta fjellet fatt neste dag for å nå Stavanger fredag kveld.

— — —

Eg har aldri vore ved Ørsdalsvatnet før, og visste ikkje at de Bjerkreim dreiv slik skipsfart som de gjør. Båten er stor, men maskinen er liten, sa de. Så det er bare så som så når det rettelig stormer. Og i dag går vatnet kvitt. Det ryk og driv langs blå svaberg av skodd og regn og båten stamper seint og seigt mot bølgene. Skal han tvers over «fjorden» kaster han seg styggelig og spruten står over dekk.

Å legge til brygga i slikt vær ser ut for å være en stor kunst, og lenge står det ikkje på. I Kleppali lemper lensmannen ei kjerring i land, en annen stad er det et melkespann og i ei vik hopper det en lettvinnt kar inn på en fjellknatt. Brygga der er det ikkje tale om å gå inntil i dette været.

Så er turen kommet til meg. – Stakkars mann, sier de, og sender meg i land sammen med en bunt klippfisk og en mjølsekk.

DYRSKOG – TØNNES DYRSKOG

Dette er altså Dyrskog. Garden ligg midtvegs på Ørdsalsvatnet, på nordsida av det. Ovenfor reiser fjella seg flere hundre meter høgt, med bratte lier der bare geiter kan ferdes, og i øst og vest er det ikkje veg.

Men midt nede i denne heia har det skote seg fram noen upser, det er terrasser, med feste for jord og føde til både storfe og smale. I alle fall har Tønnes Dyrskog både hest og 6 kyr, men det burde helst bare vore geiter og norsk sau, seier han. Selv er han møtt ned til båten for å ta mot varer ved brygga. Det er en lett og sterk kar. Det ene øyet hans er skadd, men det andre har en intens styrke. Han ser på denne karen som kommer i land. Fremmedkaren vert mønstra. Det kan ikkje være «øvrighet» dette, for det har de hatt besøk av, og den vil de helst vera i fred for.

– Er det en broder som kjem? spør han. Eg lyt som sant er, seie at det ikkje nett er det, og eg fortell åpent og ærlig kva ærend eg kjem i. – Å nå jasså. Ja det var gildt det, seier han kjapt og seier det skal alltid vera ei råd med å få liggja, da eg spør om det er høy i løa.

Me gir oss på veg opp fra båtstøa. Garden ligg høgt, og bratt er det. Nedenfor går vatnet kvitt og råket står ut mellom høge fjell. Jau, her er det rettelig et «fri-sted».

Eg har fått vite det om Tønnes Dyrskog at han har vært i Amerika og at han har hatt penger, men de skal det ha vorte mindre av nå. Så har han spekulert på ett og hint, men framfor alt har han lest bibelen. Og det er en gløgg kar som både kan ordlegge seg og være logisk. Og nå har han funne ut hva som er ment i Åpenbaringsboka i bibelen. Det er på det siste med verda og menneska. Dette og mangt annet skal eg forresten komme attende til siden.

Det er tydelig at Tønnes er ei spekulativ ånd, en slik som Thomas i Garborgs «Fred». Men han er også en Peer Gynt. Han bygger luftslott og skal planta 5000 frukttre og skal bygga 7 bruk i Dyrskog, på hans fedregard som har vært i ætta i 200 år. Selv er han den sjuende mann på garden som har holdt seg i ætta. I motsetning til Lauperak, beint over vatnet. Der budde ei tid den mektige Trond Lauperak. Men den ætta er borte fra garden. I gamle dager var det krig mellom Dyrskog-ætta og Lauperak-folka. Nå er Tønnes på Lauperak svoger til Tønnes på Dyrskog. De har samme tru og samme meininger og begge gardar skal verta «fristader» med to ganger sju huslyder, for sju er det hellige tallet i bibelen.

En kan kalle dette for galemattias og fantasier, men en må og freiste å finne motiv og tanke bak det hele.

Tønnes seier selv at han har studert bibelen – og det skal være visst, for han sylter meg ned med bibelord for å prøve sin påstand. Eg har lest bibelen, seier han. Og eg har lest Koranen, eg har lest den indiske gudelæra, filosofien og teologien, ja eg har til og med lest «svarteboka». Og svarteboka har han – på engelsk.

Så har han der oppe i ensomheten til slutt studert åpenbaringa og ment å funne at nå vert profetiene oppfylte. Av lysning i blada har han sett de emna som en viss predikant Gunstead har hatt. Så har han reist til ham, og nå skal de sammen lage et «fristed» her inne ved Ørdsalsvatnet.

PREDIKANTEN GUNSTEAD

Gunstead møter eg i tunet. En svarthåret mager mann. Skjegget har han ikkje tatt denne veka. Han geier straks ut om det som skal gjøres, med ord og rappe fakter.

På den siden, seier han, skal det være verkstader. Snekkerverkstad, skomakerverkstad, sy-stove, bakeri osv. Det er greit som fot i hose, det er bare å bygge. Så skal det bygges hus. Sag skal de sette opp, murarer har de, og arkitekt har de. Men hovedsaka er å dyrka jorda. Kveite, bygg, poteter, grønnsaker, frukt.

Og så har de vatnet nedenfor. Reint drikkevann, 2 mil langt og et par kilometer breit. Det kan være godt å ha.

– Ja, men det er da vatn nok?

– Vær ikkje så sikker på det, seier han hemmelighetsfullt. «Her er me inne på den religiøse sida av saka. Og det kan me komme tilbake til seinere, det kan ta dager å greia ut om det», let han.

ARKITEKTEN MØTER EG PÅ TUNET

Han er i engelsk cover coat dress med ballongbukser. Gunstead har vært her opp siden i sommer, men «arkitekten» er ny. «*Jeg kom opp for en uke siden og så var her så hyggelig at jeg gav meg til*», seier han. Inne i stova har han sitt tegnebord med tegnepapir og hovedlinjal og vinkelhake. Han har teknisk utdanning, seier han, og trur på Gunstead og Dyrskog og den kommende vrede.

«*Hør tæge me imod adle*», seier kona på garden, som eg møter i trappa. Ho er fjåg, ser det ut til, enda om ho har huset fullt. Det skal være visst. I de to stovene er det ikkje mye plass ledig. Hver familie har sitt rom, ser det ut til, men når de samles i stovene er de mange. Men de er toppende sinte på folk i bygda som har sett ut rykter om at de er 28 menneske i huset. Eg ser 10 voksne. Og så er det en bråte unger som surrer og syng.

Lampa vert tent og så er det å sitte å lytte. Nå får eg ideologien til dette nye samfunnet. Det er Gunstead og Dyrskog som fører ordet skiftevis, med innlegg fra de andre.

Dyrskog greier først ut om de vanskene jordbruket strir med. – Det går ikkje på denne måten lenger. En må dyrke jord sammen og dele med hverandre, ikkje tjene avguden Banco og pengene som ber dyrets merke.

Gunstead er også fullblods kommunist. Han kan puste den samme luft som kong Håkon og ingen kan melde han for majestetsbrot for det, vatn kan alle drikke fritt, men jord har noen få grafset til seg. Jorda, seier han og banker i golvet, jorda skal me dyrka sammen. Er det ikkje så at det er nok varer i landet, er det ikkje skotøy for 30 år i landet. Men likevel sulter folk og går støvlalause. I kyrkjene og bedehusa syng de brødrene og søstrene vi stiger ut fra. De rike går til sine fulle bord og si gode seng og den fattige til sine filler. Gunstead taler seg varm, han gjør fakter med hendene og de andre følger han og nikker, dette er rett.

– Kom deg opp, seier folk, vær som Tordenskjold eller som Christian Bjelland, sett krav til deg. Ja, seier Onsåygutten som også har funne veg her opp. «Je har itte funne kjerligheta før je kom hit opp». Og de er alle samde om at denne verda er en jammerdal. Men her oppe skal det verta bra – når de bare kjem i veg.

REVOLUSJONEN – VERDENS ENDE – «FRISTEDENE»

Tønne Dyrskog legg nå ut om sine bibelstudier. Me er inne i verdens undergang og 1920 var det kritiske år. Han har funne ut alt i Åpenbaringa. Dommedag er i vente, men dommedag vil ikkje komme på en dag.

– Å nei, slett ikkje, sett alle i.

– Dommedag det er revolusjonen og helvete, det ildhav som vil verta når maktene tørna i hop og giftgassen brenn byene opp. Russarane vil koma fra øst, tyrken fra sør og velta utover Europa. Da gjeld det å fly til bergene slik som de gjorde i Noahs dager. Der er «fristedene», der er frelsen. Helvete er der ute. Hver skal få etter det de har fortjent.

Ja, seier kona, ja seier gamlemor på garden, ja seier «arkitekten», ja seier mannen fra gamleheimen på Jæren. «*Der står – vi skal fly til bergene*», seier mor til Fredrikstad-gutten. «*Og her er det da fjell, je har aldri sett så mye fjell je. Her er det så bra så*».

Men seier eg, er det noe å leve av her oppe for så mange menneske?

Om det er? Her skal som sagt plantast 5000 frukttré. Her er Rogalands fineste jord for slikt.

Her er sju mil med dyrkningsjord, får eg vite. Ja, seier østlendingen, om det ikkje er så mye her, så er det myrer, fin fine dyrkbare myrer oppe i heia, og så er der 17 vatn, tenk det, det reine paradiset, er det jo. «Ja, er det ikke det Bjørnson sier: Her er så-jord nok, bare vi hadde kjærighet nok», skyt Gunstead inn. Og så legg han ut om stortinget som er humbug, og politikere som går krokveger osv.

Alle er rasende for at lensmannen hadde vore her. Om søndagene kom han med doktor, seier de. «Æg sko mentalundersøgast», seier Dyrskog og bankar seg på panna. «Og», seier Gunstead, «så gikk de rundt og spurte hvem lå i den senga. Men jeg vet nok hvorfor de gjorde det, det var denne Ivelands-sekta de hadde lest om. Men vi lever i det rene ekteskap».

— — —

Eg sov godt i løa. For eg har fått teppe med meg, så eg frys ikkje. Eg ligg og ser på himmelen. For i løetaket er det en stor glipe, de har det så travelt med sine planer at de ikkje har tid å tenke på slikt. Og en rusten bølgeblikkplate slår takt med taket på «fristed-løa». Eg sover likevel til lyse morgenen

Same været. Same stormen. Same regnværet. Eg skulle ha vore over til Lauperak. Der er det også kommet en huslyd de siste dager. Mann og kone og 4 barn. De er fra Verdalen i Trøndelag, får eg vite. Fra Lauperak er det en slags veg over heia til Bjerkreim, men eg kjem ikkje den vegen, for det er skumtopper på vatnet og jollen er liten, men når de får motorbåt i stand, skal det verta råd med båtskyss.

— — —

Tønne Dyrskog er så elskverdig å følge meg opp på heia til en ser leida fram til Spødervoll. Derifra er det veg om Vikesdal til Vikeså. Opp fjellet er det svin-tungt. Tønnes som er fjellvant ser det ikkje ut til å nauda, men eg har ikkje gått verre hei.

Dei sju mil med dyrkningsjord må i alle fall verta tungt å driva — — —

— — —

Oppe på fjellet snur Tønnes Dyrskog. Han skal sjå om smalen. Eg finn fram bortover rindar og kantar og kjem ned til Spødervoll, etter et par timars marsj fra Dyrskog. — Og så er det strake vegen og breie bygda. Folk er forvitne på det eg har sett i Dyrskog, eg høyrer at folk av slekta deira sit nedover her og veit ikkje hva de skal gjøre, de tykkjer det er så avledes med det luftslottet som bygges i Dyrskog. — — —

*

ETTERORD

Det kan være vanskelig å forstå denne galskapen og bygging av slike luftslott.

Religiøse grublerier kan føre mange på ville veier,
det kjenner vi til i massevis rundt om i verden,
— helt opp i vår egen tid.

Denne «sekta» vart av kort varighet. Når maten var til endes,
måtte fremmedfolka reise, hver til sin kant,
og tilbake var en draum...